



INDICHTINGEN
SAMENVATTING

(ISAM)

12/72

INLICHTINGENSAMENVATTING

(ISAM 12/72)

	Aantal blz. :	Class
I - CURRENT INTELLIGENCE.	15	[REDACTED]
II - DE DREIGING V.W.B. WARSCHAU PAKT VUUR- LEIDINGSRADARS VOOR LAAG PENETRERENDE VLIEGTUIGEN.	7	[REDACTED]
III - BREZNJEW IN BOEDAPEST.	8	ONGE
IV - INHOUDSOPGAVE ISAM JAARGANG 1972	27	[REDACTED]

=====

De ISAM is een nationaal inlichtingendocument, dat dienovereenkomstig dient te worden beveiligd.

De inhoud mag niet:

- a. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- b. met buitenlanders in discussie worden gebracht;
- c. worden gecopiëerd,

dan nadat daartoe vooraf toestemming is verleend door het Hoofd van de Luchtmacht Inlichtingendienst.

[REDACTED]

VERZENDLIJST

behorende bij

INLICHTINGENSAMENVATTING NR. 12/72

AAN:

EX.NR.:

Chef Staf (Luchtmacht) v.d. Inspecteur Generaal der Krijgsmacht	1	1)
PLV Secretaris-Generaal KLu	2	1)
Voorzitter van het Comité Verenigde Chefs van Staven	3	
BDL - PLV CLS - SOUS-CHEF	4	1)
Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	5	
C- CTL t.a.v. HBI	6	
C- V1b Soesterberg	7	2)
C- V1b Leeuwarden	8	2)
C- V1b Deelen	9	
C- V1b Volkel	10	2)
C- V1b Eindhoven	11	2)
C- V1b Twenthe	12	2)
C- V1b Gilze-Rijen	13	
C- NS Den Helder	14	
C- 1e GGW	15	
C- 2e GGW	16	
C- 3e GGW	17	
C- 4e GGW	18	
C- 5e GGW	19	
C- GTM	20	
C- CRC/SOC	21	
C- MVV Groep	22	
C- CLO t.a.v. HBI	23 t/m	26
Directeur Luchtmachtstafschool	27	
Hoofd MARID	28	
Hoofd Afd. Inl. en Veiligheid van de Generale Staf	29+30	
LUMAT	31	1)
LUMAT	32	1)
LUMAT	33	1)
LUMAT	34	1)
Hoofd Sectie L1, L4, L5 (ter circulatie)	35	
Hoofd Sectie L3	36	
Lt-Kol. (HQ 2ATAF)	37	
DMLu	38	
<u>INTERN AAN:</u>		
HL2	39+40	
HL2a1 t.b.v. L2/Bibl.	41	
Reserve exemplaren	42 t/m	52

- 1) ter info, daarna retour HL2a4
- 2) met extra set foto's
- 3) met extra briefing (ontwikkeling WP-LSK in '72)
- 4) ex.25+26 ter info, daarna retour HL2a4

III - BREZNJEW IN BOEDAPEST

1. In tegenstelling tot de ontwikkeling van de Sowjet-Hongaarse betrekkingen in het tijdvak april-juni 1972, welke speculaties los te over Sowjet-Hongaarse wrijvingen die wellicht een nadelige invloed konden hebben op de interne liberalisatie in Hongarije en de Hongaarse decentralisatiemethoden bij de leiding van de economie, hadden zich de maanden juli-september 1972 geen nieuwe soortgelijke ontwikkelingen meer voorgedaan. De uitwisseling van tal van delegaties op hoog niveau liep aanzienlijk terug en het had er de schijn van dat Moskou en Boedapest de indruk dat een gespannen verhouding tussen hen groeiende vrees wilden wegnemen. Dat bepaalde economische kwesties niettemin waren voorhanden uitstaan, bleek nadien uit publikaties in de Hongaarse pers waarop op voorzichtige wijze aan de Hongaarse ontevredenheid met de prijsstijgingen van het onderlinge handelsverkeer uiting werd gegeven.

2. Ondermeer werd gewezen op het relatief grotere voordeel dat de SU bij deze handel heeft, terwijl eveneens de in de afgelopen jaren gestegen grondstoffenprijzen ter sprake kwamen. Andere punten van Hongaarse kritiek betroffen het gebrek aan stimulering van geëigende internationale productie-plannen en het ontbreken van werkelijke internationale arbeidsverdeling, waardoor een onnodig parallellisme in productiecapaciteit en een onevenwichtige handelsstructuur alsmede moeilijkheden in de technologische ontwikkeling waren ontstaan. Hongarije is een klein land, tamelijk arm aan grondstoffen, maar omdat het productieapparaat tamelijk aanzienlijk meer in staat is dan alleen maar te voldoen aan de vraag van de binnenlandse markt is succesvolle deelneming aan de internationale arbeidsverdeling voor het land van fundamenteel belang. De Hongaarse bezorgdheid gold vooral ook een meer in de toekomst onderkennigd gevaar, n.l. dat de toenemende binnenlandse vraag naar energie en grondstoffen in de SU zelf moeilijkheden zou kunnen veroorzaken voor de bloklanden die voor deze leveranties van Moskou afhankelijk zijn.

3. De eind 1971 aangekondigde correcties op de doorvoering van het Nieuwe Economische Mechanisme (NEM is de benaming van het Hongaarse economische hervormingsprogramma dat een betere functionering van de

socialistische plan-

socialistische planeconomie beoogt en dat in feite op een socialistische markteconomie neerkomt) werden in de loop van het jaar 1972 aangebracht. Teneinde zekere onevenwichtigheden en excessen van de hervorming op te heffen volgde o.a. een toezicht op bankkredieten, stopzetting van economische investeringen en vermindering van overheidsuitgaven op lokaal en plaatselijk niveau. De wijzigingen betekenden overigens niets anders dan dat de klok nu weer werd teruggezet. Het economisch denken van de Hongaren behield zijn betrekkelijke vrijheid, ook zelfs ná de intensieve uitwisseling van economische delegaties met de SU in april-juni. De strubbelingen met de Sowjets hadden betrekking op de coördinatie van de planning op lange termijn, niet zozeer op het NEM als zodanig. Het is niet anders valt af te leiden uit het feit dat ook na de gevoerde onderhandelingshandelingen de economische manoeuvreerruimte niet werd ingeperkt en zelfs gepleit werd voor grotere autonomie van de bedrijven dan welke reeds onder het thans vigerende systeem van het NEM wordt toegelaten.

4. Zo werd b.v. in het tijdschrift voor economie *Kozgazdasagi Szemle* (juli/aug. 72) zelf het denkbeeld geopperd de bedrijven geheel en al aan de supervisie van de ministerraad en aan het toezicht van verschillende ministeries te onttrekken en de ondernemingen door vermindering van belastingheffing een groter deel van de winst te laten behouden. Controle van de ondernemingen zou aan de nieuw opgerichte Productie- en Handelsbank moeten toekomen, welke de bevoegdheid zou krijgen om bedrijfsleiders aan te stellen, over te plaatsen en te ontslaan en de supervisie te voeren over de financiële aangelegenheden van de onderneming. Als enige criteria waarmee deze bank de werkzaamheden van de onderneming zou moeten evalueren werden winst en economische efficiency genoemd. De bank zou zich, zolang de onderneming op financieel gezonde basis opereert, niet mogen mengen in het beheer. Bovendien zou de bank niet onder de ministerraad of enige andere rectoringsinstantie moeten vallen, maar slechts periodiek verslag moet uitbrengen aan de Nationale Vergadering. Hoewel deze visie, afkomstig van een econoom aan de Akademie van Wetenschappen, een strikt persoonlijk karakter draagt en geenszins als een officieel gehuldigd standpunt kan worden aangemerkt, kenmerkend voor de situatie is reeds het feit dat zij openlijk geventilleerd kan worden.

5. Deze en dergelijke geluiden wijzen tevens uit dat voor een

aantal economische deskundigen het Nieuw Economisch Mechanisme van Hongarije naar méér smaakt en dat liberalisering alléén (opneming vrije marktelementen, decentralisatie zodat plaatselijke leiders meer onafhankelijkheid kregen bij de besluitvorming, i.h.b. op het gebied van investeringen en lonen) voor hen niet voldoende is. Evenwel is echter dat deze meningen nauwelijks en zeker niet in de radikale vorm, opgeld zullen kunnen doen in de ministeriële hiërarchie of bij het topkader van de Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij: die deze zaken uiteraard eerst beoordeelt op hun eventuele sociale politieke bij-effecten. Men weet dat de losprijs van de liberalisering van de Hongaarse economie aan de SU er een was van volstrekte politieke dociliteit in de buitenlandse en interne blokpolitiek. Van partijleider Kadar is bovendien bekend dat hij zelfs Gomulka in tactisch optreden en "gevoel voor de politieke realiteiten" altijd heeft overtroffen tegenstelling evenwel tot Ceausescu van Roemenië berust dit gevoel in de politieke realiteiten bij Kadar niet alleen op een rotsvast geloof in de communistische beweging en de CP, maar ook op een primitief geloof in de SU. Men kan temin zijn natuurlijk ook aan de interne bewegingsvrijheid van de Sovjet-Unie garen door de Sowjets grenzen gesteld. Aan overschrijding van deze grenzen, zoals bij Dubceks liberaliseringsprogramma, is Kadar al van weinige gelegen, ook al had Hongarije oprechte belangstelling voor de "Praagse lente". Men moet aannemen dat bovengenoemde visie op de ontwikkeling van het Hongaarse bedrijfsleven de Sowjets en ook Kadar veel te ver gaat. Niet toevallig heeft de Prawda eind augustus 1970 een overigens het Kadar-regime lof-toezwaaiende context duidelijk gebaseerd op bepaalde negatieve aspecten van het Hongaarse openbare leven zoals "verburgerlijking" en "kleinburgerlijke verschijnselen", hier kennelijk bedoeld als een uitvoersel van de Hongaarse hervormingspolitiek. Het lijkt niet juist om, zoals wel gebeurt, in de Hongaarse ontwikkeling een voorbode van een "Hongaarse lente" te zien. Daarvoor is het gevaar te weinig spontaan en blijven teveel hefboomen in handen van een partij die dubbel op haar qui-vive is dat haar hegemone positie niet afbrokkelt.

6. Kern van het NEM-experiment was dat de ondernemingen sedert januari 1968 het recht kregen binnen het kader van de door de regering uitgewerkte plannen zelf uit te maken hoe ze wilden functioneren.

ontvingen geen

ontvingen geen tot in details uitgewerkte richtlijnen meer van de betreffende ministeries en kregen te maken met in- en verkoopmarkten alsmede met winst en verlies. In plaats van stringent staatsstoezic kwamen er economische mechanismen. De overheid oefent op de ondernemingen controle uit voornamelijk door middel van een krediet-, loo en belastingpolitiek, terwijl er voor sommige prijzen limieten wor of kunnen worden gesteld. Op het 18e Congres van de HSAP (november had het hervormingsprogram van Kadar de voorlopige goedkeuring van Breznjew gekregen. Deze voorlopige goedkeuring kon evenwel reeds g makkelijk in het tegendeel omslaan, indien het experiment een verk de richting dreigde op te gaan. In zijn redē op het Hongaarse part congres van november 1970 verklaarde Breznjew: "Wij weten dat de H gaarse partij naar een democratisch socialisme is opgegaan, dat zi grote waarde hecht aan de communistische opvoeding van de arbeider en een meedogenloze strijd voert tegen de bourgeois-ideologie en d linkse en rechtse verdraaiingen van de marxistisch-leninistische t rie".

7. Onder het wakend oog van de Sowjets was derhalve niet alle stuurmanskunst een eerste vereiste, maar ook het voortdurend plege van gewetensonderzoek bleef onder deze omstandigheden geboden: imm het vrije spel der marktkrachten mocht niet al te dynamisch zijn e vooral niet met het socialisme zelf aan de haal gaan. Enige restr ties en remmen, waaronder zoals gezegd die op het gebied van inves ringen, zijn dan ook thans het gevolg. De ontwikkeling blijft plan tig verlopen, de beleidsstrategie blijft erop gericht het "vrije s van de marktkrachten en de autonomie van de ondernemingen niet vōō het einde van het huidige vijfjarenplan (1975) uit te breiden, het tempo zelfs te matigen en bovendien is nu een "langere overgangspe ingelast. Het was medio november j.l. dat - om orde op zaken te st len ter voorbereiding op Breznjews bezoek aan Boedapest - de volta zitting van het Centraal Comité een omvangrijke resolutie van deze king aannam. Een belangrijk gedeelte van deze resolutie was stelli bij toeval gewijd aan ideologie en kultuurpolitiek. Het ideolog dokument viel zo "linientreu" uit, dat de Russische eerste partijs taris er alleen maar zijn tevredenheid over moet hebben kunnen bet gen. Voor waarschuwingen tegen bepaalde "kleinburgerlijke" verschi selen werd veel plaats ingeruimd, o.a. tegen Westelijke decadentie

nationalisme. Ook

nationalisme. Ook werd de hand in eigen boezem gestoken en werde kolen gestapeld op het hoofd van sommige partij-organisaties die de normen van Lenin voorbijzagen en slechts lokale belangen nasteden zonder het algemene landsbelang voor ogen te houden. Bureaucratie, egoïsme, verspilling, machtsmisbruik e.d. moesten energiek worden bestreden: als een van de oorzaken van al deze verschijnselen werd de snelle aanwas van het ledenbestand aangewezen, zodat besloten werd dat de toestroming van partijleden jaarlijks niet meer dan drie procent mag bedragen. Daarbij dient de voorkeur uit te gaan naar de arbeiders, de boeren, de intellectuelen en de jeugd.

8. Reeds in februari werd bekend dat Breznjew Boedapest zou bezoeken. Omdat het bezoek pas plaatsvond van 27 november tot 1 december j.l. wordt aangenomen dat de Sowjets een bezoek in een vroeger stadium niet opportuun achtten, omdat men zelfs de schijn van inmenging in interne Hongaarse discussie over en algehele evaluatie van het Nieuw Economisch Mechanisme wenste te vermijden. Nadat deze discussie eindigd was, werden de resultaten van de beoordeling over de afgelopen periode in de genoemde resolutie van het CC vastgelegd. De invoeer van het economisch hervormingsprogramma werd als een volledig succes bekrachtigd, besloten werd tot onverkorte voortzetting van het experiment. De aangebrachte secundaire accenten maakten het Breznjew bezoek nog gemakkelijker en zijn bezoek aan Boedapest kon nu geheel in het teken komen te staan van een demonstratieve goedkeuring van de keuzen van de Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij. Systematische uitbreiding van bilaterale Sowjet-Hongaarse contacten ("samenwerking" tussen partij- en regeringsinstanties op alle niveaus zal de voorkeursvorm zijn waarin de Russen hun rol van pottekijker minder speculair maar stellig zo effectief zullen kunnen blijven waarnemen. Breznjews bezoek aan Boedapest betekende tevens de succesvolle afsluiting van het specifieke proces van Sowjet-Hongaarse onderhandelingen dat in februari 1972 was ingezet, over de belangrijke kwestie van Russische grondstoffenleveranties op lange termijn. Ofschoon niet duidelijk is geworden of de Hongaren ook precies datgene krijgen wat zij zich o.a. aan energie toedenken, op de massa-meeting in het industriële centrum Csepel waar ook Breznjew sprak werd door Kadar onthuld dat de toekomstige Hongaarse economische ontwikkeling verzekerd was omdat

"over een belangrijke

"over een belangrijk deel van onze handel met onze grootste partner de SU, voor de eerstkomende 10 à 20 jaar reeds overeenstemming is reikt via diverse handelsovereenkomsten en akkoorden over samenwerking en specialisatie". In het gezamenlijke communiqué dat t.g.v. Breznev's bezoek aan Boedapest werd uitgegeven wordt gezegd dat beide partners "de grote betekenis hebben onderstreept van geplande, stabiele, langlopende economische contacten en van de nieuwe vooruitstrevende samenwerkingvormen welke op basis van gemeenschappelijke inspanning sneller en vollediger tegemoetkomen aan de behoeften der beide nationale economieën".

9. Reeds de sterkte van de buitenlandspolitieke component in de Russische afvaardiging wees er op dat de beraadslagingen over de internationale politieke ontwikkeling een ander belangrijk aspect van het vriendschapsbezoek aan Boedapest vormden. Nadere coördinatie van de ontspanningspolitiek, nadere coördinatie van zienswijzen en taken m.b.t. de Europese veiligheidsconferentie vormden hier de hoofdschakel. De kwestie van de nietigverklaring van het Verdrag van München (1938) waardoor Tsjechische grensgebieden aan het Derde Rijk toevielen, was uit praktische overwegingen in andere dan de gebruikelijke termen te behandelen. De orde gesteld. Nietigverklaring "ab initio", zo luidde tot nu toe de geijkte formule, het water dat nu in Boedapest bij de wijn werd gedaan zit in de weglating van dit "ab initio"-principe, dat vooral juridisch opzicht complicerend van aard is. De Sowjets hebben het Verdrag van München altijd als een uitvoersel beschouwd van een politiek waarmee Engeland en Frankrijk zich ten koste van de landen van Centraal en Zuid-Oost Europa de Hitler-agressie van het lijf wilde houden door deze oostwaarts en op de SU te richten. Regeling van de kwestie wordt thans als urgent en als een belangrijke stap voor de verdere normalisering van de verhouding tussen de Bondsrepubliek en de Oostbloklanden gezien. Het feit dat de Russische partijleider (in Praag, maar Boedapest!) het streven naar een oplossing van dit probleem tot een "staatsbelang" van alle socialistische staten, tot zover een "dringende taak van de Europese politiek" verheft, laat zien dat de Sowjets de oplossing van de Tsjechoslowaaks-Westduitse tegenstelling in de kwestie van het verdrag van München niet alleen als een voorwaarde voor een verdere normalisering van de betrekkingen tussen de socialistische staten en de Bondsrepubliek opvat, maar ook als

wezenlijke stap

wezenlijke stap vooruit bij de verwerkelijking van hun concept van al-Europese ontspanning. De gekozen bewoordingen die in het communiqué aan deze zaak worden gewijd lijken overigens eerder druk te willen uitoefenen op het dralende Praag dan op de Bondsregering. Wat Hongarije betreft, zoalng de meningsverschillen tussen Bonn en Pr niet zijn overwonnen, lijkt dit land op Moskou's verlangen het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Bonn te zullen uitstellen.

10. Aangaande het vraagstuk van wederzijdse troepenvermindering in Centraal Europa zei Breznjew zich niet gaarne in profetieën te willen begeven, maar stelde dat "een constructieve oplossing" gevonden zou kunnen worden, vooropgesteld dat aan beide zijden goodwill aanwezig was. Terwijl Breznjew in Boedapest sprak werd in Bonn de de Sowjet-ambassadeur in West-Duitsland, Falin, bevestigd (doch tegenover een radio-interviewer) dat de SU akkoord ging met het Westelijke voorstel spoedig verkennende besprekingen te beginnen. Het Westelijke voorstel was vervat in de nota's van 15 november j.l. de SU, Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije en Oost-Duitsland: een gemeenschappelijk WP-standpunt t.a.v. deze uitnodiging voor MBFR-extracties werd vooralsnog niet bepaald. Formele antwoorden bleven uit. Het gezamenlijke Sowjet-Hongaarse communiqué vermeldt slechts dat Hongarije en de SU "samen met andere landen van de socialistische gemeenschap" het probleem van vermindering van strijdkrachten en bewapening in Europa als zeer belangrijk erkennen, als iets dan een "onafhankelijke" bijdrage zou kunnen leveren tot de klimaatverbetering in Europa en als een grote nieuwe factor ter versterking van de wereldvrede. Waar het tot voor kort "volmaakt onrealistisch" geweest was dit voorstel aan de orde te stellen, laat staan op te lossen, thans - aldus Breznjew - was de actualiteit van dit onderwerp als een "natuurlijk gevolg van de algemene politieke ontwikkeling in Europa" op te vatten.

11. De Hongaarse zijde, zo stelt het facit opmakend gezamenlijke communiqué van Boedapest, ziet in de SU "een onverwoestbaar bastion van vrede, democratie en socialisme". Iets minder panegyrisch laat de SU van haar kant weten dat zij de fundamentele van het Hongaarse economische hervormingsmodel "een gezonde basis" acht voor de toekomst van de Hongaarse Volksrepubliek. De schijn van interventie die men wilde vermijden is inderdaad vermeden. Men dient daarbij evenwel

te tekenen dat

te tekenen dat de banden des te nauwer aangehaald werden en ook in
toekomst - op economisch, maar ook op politiek, sociaal, cultureel
ideologisch terrein - systematisch nauwer zullen worden aangehaald.
Ontspannings- en vredespolitiek mogen vooral geen uithollende wer-
naar binnen hebben. Vandaar: intensieve uitwisseling van ideeën en
wederzijdse raadpleging in het teken van de Oostblokconsolidatie,
schermd door wat Honecker "Abgrenzung" noemt. Dat dit begrip het
stracte evenbeeld is van het begrip "der Mauer", maar dan op idee-
gisch gebied, kan niemand ontgaan. Omdat zij een preventieve wer-
heeft zal deze "uitwisseling van ideeën" des te intensiever zijn,
van Westelijke zijde op een vrijer ideeënverkeer wordt aangedrongen.
Deze gedachte, welke nu eenmaal als een plan de campagne wordt ge-
wantrouwd, dient als een reden temeer om de gelederen nog hechter
aan te sluiten.

-O-O-O-